

รายงานการประชุมผ่านระบบ Tele-conference โครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทย

วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒ เวลา ๙.๐๐ – ๑๐.๓๐ น.

ณ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

วัตถุประสงค์ของการประชุม

ดำเนินการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาให้กรมอนามัยจัดประชุมผ่านระบบ Tele-conference ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัด เพื่อร่วมกันวางระบบการบริหารจัดการในการควบคุมการจำหน่ายนมฟลูออไรด์ให้อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต

ผู้เข้าประชุม ประกอบด้วย

๑. นพ.ศุภกิจ ศิริลักษณ์	รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข	ประธาน
๒. นพ.อรรถพล แก้วสัมฤทธิ์	รองอธิบดีกรมอนามัย	
๓. นางจิตรา เศรษฐอุดม	ที่ปรึกษาสำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๔. ทพญ.ปิยะดา ประเสริฐสม	ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	
๕. ทพญ.กรกมล นิยมศิลป์	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	
๖. ทพญ.จิราพร ชีตดี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	
๗. ทพญ.ภัทราภรณ์ หัสดีเสวี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	
๘. ทพญ.สวลี แสงเขียว	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร	
๙. น.ส.อรสุรารค์ ธีระวัฒน์	นักวิชาการอาหารและยาชำนาญการพิเศษสำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๐. น.ส.กนกเนตร รัตนจันท	นักวิชาการอาหารและยาชำนาญการพิเศษสำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๑. นางกมลรัตน์ นุตยกุล	เภสัชกรชำนาญการพิเศษ สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๒. น.ส.จันทร์จรัส จงสุขวิโรจน์	เภสัชกรชำนาญการ สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๓. นางธิดา ทวีฤทธิ์	นักวิชาการอาหารและยาชำนาญการ สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๔. น.ส.โชติณภา เหล่าไพบูลย์	นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	
๑๕. บุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗๖ แห่ง (รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดด้านเวชกรรมป้องกัน
เภสัชกรจากกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข และทันตแพทย์และผู้รับผิดชอบ
โครงการนมฟลูออไรด์จากกลุ่มงานทันตสาธารณสุข)		

เริ่มประชุมเวลา ๙.๐๐ น.

วาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมวันนี้เป็นการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเติมฟลูออไรด์ในนมเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการป้องกันฟันผุในเด็ก ซึ่งมีข้อจำกัดเนื่องจากโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียนมีความสลับซับซ้อน และต้องมีการควบคุมกำกับไม่ให้นมฟลูออไรด์ออกไปนอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต จึงต้องรับฟังข้อมูลจากกรมอนามัยซึ่งเป็นเจ้าของเรื่อง

และรับฟังความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ และพิจารณาวางแผนเพื่อประเมินผลว่าจะมีประสิทธิผลในการป้องกันฟันผุ มีความเหมาะสม และมีประโยชน์คุ้มค่าที่จะทำเป็นนโยบายในภาพใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุขต่อไปหรือไม่ ดังนั้นการประชุมวันนี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุขว่าจะเดินหน้าโครงการนี้อย่างไร

วาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

กรมอนามัยนำเสนอความเป็นมาของโครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทยว่าดำเนินงานตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดให้การใช้นมฟลูออไรด์เป็นกลวิธีทางเลือกหนึ่งในระดับชุมชนร่วมกับการแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ที่เพิ่มประสิทธิผลในการลดโรคฟันผุได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม ประหยัด และคุ้มค่า โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีเศรษฐกิจปานกลางถึงต่ำ ซึ่งผลการศึกษาในหลายประเทศพบว่าลดโรคฟันผุได้ร้อยละ ๓๑-๗๘ ประเทศไทยจึงดำเนินงานภายใต้โครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน โดยภาชนะบรรจุจะมีลวดลายเหมือนกับนมโรงเรียนทั่วไปแต่แตกต่างกันที่สี โดยนมโรงเรียนจะเป็นสีฟ้า ส่วนนมฟลูออไรด์จะเป็นสีขาวและระบุส่วนประกอบที่ข้างกล่อง ซึ่งจากการประเมินผลในกรุงเทพมหานครพบว่าลดโรคฟันผุได้ร้อยละ ๓๔.๔ และไม่พบฟันตกระใน ระดับที่เสียความสวยงามหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้จากการตรวจสุขภาพช่องปากของเด็กในพื้นที่ดำเนินการ ๑๒ จังหวัดพบว่าไม่มีฟันผุลดลง

ด้านความปลอดภัย จะดำเนินงานในเด็กที่อายุพ้นจากช่วงเวลาวิกฤตที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันตกระ (ก่อนเด็กอายุ ๓ ปี) ไปแล้ว และในพื้นที่ซึ่งแน่ใจว่ามีฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูง จะจัดเป็นนมไม่ผสมฟลูออไรด์ให้เด็ก อย่างไรก็ตามได้มีการศึกษาปริมาณฟลูออไรด์โดยรวมที่เด็กได้รับตามวิธีและเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก พบว่าหลังดื่มนมฟลูออไรด์เด็กได้รับฟลูออไรด์โดยรวมเข้าใกล้ค่ามาตรฐานที่พอเหมาะในการป้องกันฟันผุ

สำหรับการกำกับดูแลผู้ประกอบการ กรมอนามัยร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ออกตรวจประเมินโรงนมทุกแห่งทุกปี เพื่อควบคุมคุณภาพการผลิต นอกจากนี้ยังมีการสุ่มตรวจปริมาณฟลูออไรด์ในนมจากทุกโรงนมทุกเดือน และประชุมพัฒนาคุณภาพนมฟลูออไรด์ประจำปี โดยในปี ๒๕๖๑ ได้ประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งโรงนม สายส่งนม งานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทันตบุคลากรในพื้นที่ เพื่อวางแผนทางและข้อตกลงร่วมกันในการกำกับกำกับการส่งนม ซึ่งสรุปว่าโรงนมจะให้ความสำคัญและควบคุมสายส่งนม เพื่อไม่ให้จัดส่งนมไปนอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้หน่วยงานในระดับพื้นที่ ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับพื้นที่การจำหน่ายนมฟลูออไรด์ ควรมีบทบาทในการร่วมกันดูแลและควบคุมกำกับคุณภาพและการจัดส่ง รวมทั้งบริหารจัดการให้เด็กได้ดื่มนมฟลูออไรด์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ได้วางแนวทางการบริหารจัดการ โดยจัดอบรมให้ความรู้ จัดระบบการรายงานเมื่อพบการจำหน่ายนอกพื้นที่ และกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ผลิตนมฟลูออไรด์ต้องรับผิดชอบทั้งด้านคุณภาพและการขนส่ง หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจะถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับตามสัญญาทางปกครองตามเงื่อนไขในประกาศของคณะกรรมการโคนมและผลิตภัณฑ์นม

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาชี้แจงข้อมูลสถานการณ์การเฝ้าระวังนมโรงเรียน และการตรวจพบการจำหน่ายนมฟลูออไรด์นอกพื้นที่ที่กำหนด แนวทางการบริหารจัดการ และความร่วมมือจาก

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการตรวจติดตามเฝ้าระวัง โดยคุณลาภภาชนะบรรจุแยกให้ออกระหว่างนมโรงเรียนกับนมฟลูออไรด์ รวมถึงบทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายหากพบการกระทำฝ่าฝืน

ที่ประชุมทั้งหน่วยงานส่วนกลางและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

๑. หากจะใช้มาตรการนี้ในระดับนโยบาย ต้องมีความชัดเจนว่าจะสามารถควบคุมได้จริงทั้งคุณภาพมาตรฐาน และการจัดส่งให้ถูกที่ถูกคน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงานทันตสาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ดำเนินโครงการ และขอความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทั้งจังหวัดที่ดำเนินโครงการและไม่ได้ดำเนินโครงการในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบชนิดของนม โดยดูจากฉลากและสีของภาชนะบรรจุที่ต่างกัน เพื่อแยกออกได้ว่ามีนมฟลูออไรด์ส่งไปนอกพื้นที่หรือไม่
๒. จะมีการประเมินผลโดยบุคคลภายนอก ซึ่งต้องทำในระดับ National scale โดยทำต่อเนื่องอย่างน้อย ๓ ปี เพื่อดูประสิทธิผลและความคุ้มค่า และนำมาพิจารณาว่าเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขต่อไปหรือไม่ จึงให้กรมอนามัยนำข้อมูลสถานะช่องปาก และแผนที่ฟลูออไรด์มาพิจารณาและประเมินพื้นที่ที่เหมาะสมจะดำเนินโครงการ จากนั้นสอบถามความพร้อมของจังหวัดดังกล่าวในการควบคุมกำกับและมีทันตบุคลากรรับผิดชอบ รวมทั้งดูความพร้อมของโรงเรียนที่ส่งนมไปยังพื้นที่นั้น ๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะพิจารณาข้อมูลทั้งหมดก่อนออกใบอนุญาตการผลิตเฉพาะคราวพร้อมเงื่อนไขในการอนุญาต โดยให้จำหน่ายได้เฉพาะพื้นที่ที่ระบุเท่านั้น
๓. แนวคิดเบื้องต้นในการกำหนดพื้นที่ที่จะให้จำหน่ายนมฟลูออไรด์นั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในส่วนภูมิภาคทั้ง ๗๖ จังหวัด ต้องมีความพร้อมในการควบคุมกำกับ และเฝ้าระวังให้จำหน่ายนมฟลูออไรด์ในพื้นที่ที่กำหนดเท่านั้นเพื่อประเมินผลโครงการภายในระยะเวลา ๓ ปี โดยจะคัดเลือกพื้นที่ของการดำเนินโครงการฯเป็นรายอำเภอ โดยหากพบว่าในอำเภอนั้นมีตัวอย่างน้ำที่ใช้ในการบริโภคที่มีค่าปริมาณฟลูออไรด์มากกว่า ๐.๓ ส่วนในล้านส่วน ก็จะยกเว้นอำเภอนั้นทั้งหมด นอกจากนี้อาจต้องมีการพิจารณาโรงเรียนในอำเภอเมืองบางแห่งที่เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดซึ่งอาจรับเด็กนักเรียนมาจากหลายอำเภอ หากมีบางอำเภอที่มีฟลูออไรด์สูงก็อาจต้องยกเว้นด้วย จึงต้องมีการพิจารณาและดูตามหลักการต่อไป นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังควบคุม โดยจังหวัดที่ร่วมโครงการจะต้องไปทำความเข้าใจกับโรงเรียน และควบคุมกำกับการดื่มนมของเด็กให้ได้ ดื่มนมฟลูออไรด์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ส่วนจังหวัดที่ไม่ได้อยู่ในโครงการก็จะช่วยเฝ้าระวังดูแลไม่ให้มีนมฟลูออไรด์เข้าไปส่งในพื้นที่
๔. ขั้นตอนและวิธีการในการเข้าร่วมโครงการของจังหวัดใหม่ที่ยังไม่เคยดำเนินโครงการนมฟลูออไรด์มาก่อน (ตามที่มีหลายจังหวัดสอบถามในที่ประชุม) จะเป็นไปตามเกณฑ์การดำเนินโครงการ โดยจะพิจารณาจากอัตราการเกิดโรคฟันผุ ปริมาณฟลูออไรด์ในแหล่งน้ำบริโภคหลัก ความพร้อมของจังหวัด และความพร้อมของโรงเรียน ทั้งนี้หากมีจังหวัดสนใจเข้าร่วมพร้อมๆกันจำนวนมาก

จะต้องมีการจัด priority ตามเกณฑ์ ซึ่งหากเข้าเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเก็บน้ำบริโภคมาสำรวจปริมาณ ฟลูออไรด์ ทางโครงการจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจน้ำให้ ส่วนเรื่องโรงนมต้องพิจารณาว่า จังหวัดรับนมจากโรงนมใดอยู่เดิม แล้วเข้าไปพัฒนาโรงนมนั้นให้ผลิตนมฟลูออไรด์ได้ โดยไม่ไปเปลี่ยนแปลงโควตานมของโรงนมเดิมที่จำหน่ายอยู่

วาระที่ ๓ เรื่องอื่น ๆ
ไม่มี

เลิกประชุมเวลา ๑๐.๓๐ น.

ทพญ.กรกมล นิยมศิลป์
ผู้รายงานการประชุม
ทพญ.ปิยะดา ประเสริฐสม
ผู้ตรวจรายงานการประชุม